

Värdegrund och postkolonialt ställningstagande

Ras som biologi och historia

Under väldigt många år har idén om raser inom människosläktet existerat. En människas ras, menar man, förklarar vilket biologiskt arv varje individ har och även den individens beteenden och egenskaper. Detta är rasismen. Den växte fram i och med kolonialismen i slutet av 1400-talet och är därför en kolonial produkt som har förankrats i samhället sedan dess. Det koloniala projektet var och är fortfarande intimt sammanlänkat med den europeiska rasismen.

På 1700-talet formulerade botanisten och rasbiologen Carl von Linné en teori om att den mänskliga rasen är indelad i fyra grupper: vita européer (lugna, blonda, styrs av lagar), röda amerikaner (hetsiga, envisa, traditionsbundna), mörka asiater (nedstämda, strikta) och svarta afrikaner (lata, ovårdade, impulsstyrda).

Människor delades alltså in i grupper efter egenskaper och beteenden som skulle vara "typiska" för deras raser. Dessa rasistiska tankar bygger dessutom på att vissa raser ska anses vara bättre och mer utvecklade än andra. Man menar vidare att de "mest utvecklade" raserna har rätt att utnyttja andra raser för sin egen vinnings skull. Denna rasierarki kunde till viss del kunde legitimera kolonialismen, som även Sverige deltog i.

Det här gör Sverige till en del av en postkolonial värld. Relationerna mellan, inte minst, länder och människor, gränser, handels- och kulturutbyte, regler för migration och hierarkier mellan kulturer är djupt präglade av de europeiska staternas erövring av länder i Afrika, Asien, Oceanien och Amerika såväl som av den internationella slavhandeln.

Ras som social konstruktion och nutid

Vi vet alltså att ras inte är biologiskt, utan en social konstruktion. Vi är mer eller mindre medvetet påverkade av både rasistiska och koloniala tankemönster. Alla vet, att alla andra vet, att rasismen och kolonialismen har haft som följd att människor kategoriserats i grupper, dessa tidigare nämnda raser alltså. Vi vet också att de som kategoriserats som vita har placerats högre upp än de som kategoriserats som icke-vita i en rasmaktsordning.

När man pratar om t ex vithet pratar man inte alltid om endast vit hud, utan om den socialt konstruerade kategori som den vita hudfärgen får representera i samhället. Den vita kroppen är till följd av den här skeva konstruktionen kroppen som vi alltid utgår ifrån. Att när man menar "en hand" så menar man en vit hand, när man säger "kropp" menar man en vit kropp, när man säger människa menar man en vit människa: det här är vithetsnormen.

Vi kan välja att fördöma och ta avstånd från dessa tankemönster, men vi kan inte radera dem från vårt medvetande. Det faktum att vi överhuvudtaget känner till dessa tankemönster har konsekvenser.

Ingen bär skuld för ärvda privilegier, men alla har ett ansvar för den makt de har. De som innehar en privilegierad position till följd av vithetsnormen uppmuntras att synliggöra detta och motverka rasism och marginalisering, särskilt i de rum och miljöer där personer som rasifieras exkluderas eller där deras röster inte räknas på samma sätt. Även den som inte själv agerar rasistiskt kan gynnas av att andra gör det och har därför ett ansvar för att säga ifrån när så sker.

Ungdom Mot Rasism erkänner vår samtid som postkolonial, vilket innebär att det koloniala förflutna påverkar samhället än idag. Vår postkoloniala analys är intersektionell, för att påvisa hur människor antingen kan förtryckas eller privilegieras i olika system och hur dessa system samverkar.

Att vår samtid är postkolonial innebär tre insikter som bygger på varandra – att vi lever i en värld som har en kolonial och rasistisk historia, att den koloniala och rasistiska historien har format vår samtid och vår miljö och att konsekvenserna av den koloniala och rasistiska historien är, därmed, en del av oss själva.

Antirasism som kamp

Det finns en stark norm, som (ofta i antirasismens namn) fördömt och tabubelagt rasistiska och koloniala tankemönster. Detta har ibland försvårat en öppen dialog kring de just rasistiska och postkoloniala tankemönstren som människor i dagens samhälle faktiskt bär med sig. Det innebär i sin tur att personer som utsätts för negativ rasifiering och stereotypisering ges sämre möjlighet att organisera sig för sina rättigheter. Det kan leda till att viktiga och avgörande beslut tas utan att alla grupperns frågor, tankar, intressen, åsikter, upplevelser, erfarenheter etc. ges utrymme eller tas i beaktande. Däremot får den som tillhör en minoritet aldrig användas som alibi för mångfald; ett antirasistiskt arbete måste genomsyra organisationen som helhet och bestå i såväl teoretisk kunskap och praktisk tillämpning i, inte minst, metodmaterial, kommunikation, styrelsearbete och rekrytering.

Ungdom Mot Rasism arbetar aktivt med den sociala tillgängligheten för personer som rasifieras som icke-vita - inom vår egen verksamhet och i samhället i stort. Benämmandet och erkännandet av vårt samhälles koloniala förflutna och rasistiska samtid är en grund för att stärka individer, deras organisering och delaktighet i samhället. Och diskussionen om vår samtid som postkolonial kan således vara en viktig pusselbit i att beskriva och motverka dagens rasism och underlätta tillgången till jämlik organisering och makt.

Historien har lärt oss att den allmänna kampen för ett jämställt samhälle visserligen är oerhört viktig, men i sig inte som tillräckligt antirasistiskt arbete. Inte heller räcker det för antirasister att bara vara emot rasism, vi måste samtidigt presentera alternativ. Vi måste peka på vad som är grundläggande fel. Och vi måste se till att det går att kanalisera missnöje och låta det bli en samhällsomvälvande kraft istället för den likgiltighet som rasismen förlitar sig på.

Ungdom Mot Rasism menar att någon på allvar måste stå upp för alla människors lika värde och rättigheter. Om inte nu, när? Och om inte vi, vilka?